

KARTU, DRAUGE DABARTINĖJE LIETUVIŲ (RAŠTO) KALBOJE

Loreta VAIČIULYTĖ-SEMĖNIENĖ
Lietuvių kalbos institutas

1. Įvadas

Tradiciskai *drauge*, *kartu* laikomi prievaisiais. Pavyzdžiui, didžiajame *Lietuvių kalbos žodyne* (LKŽe) skiriamos dvi prievaisio *drauge* reikšmės: (1) ‘viename būryje¹, kartu, ne atskirai’ (žr. sakinius (1)–(2)) ir (2) ‘vienu laiku’ (žr. sakinį (3)); prievaisis *kartu* čia apibrėžiamas kaip ‘drauge’. *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* (DŽe) pirmoji LKŽe *drauge* reikšmė teikiama kaip ‘kartu, krūvoje’, o *Bendrinės lietuvių kalbos žodyne* (BŽe) – kaip ‘ne atskirai, kartu’ (žr. sakinius (4)–(5)).

- 1) *Eikš drauge*. LKŽe.
- 2) *Eik su manim drauge*. LKŽe
- 3) *Drauge pasigirdo trenksmas ir šauksmas*. LKŽe
- 4) *Praleiskime šį vakarą drauge*. BŽe
- 5) *Visi drauge* (vienoje vietoje) gyvename. DŽe

Trečiame sakinyje prievaisium *drauge* reiškiamas laikas. 4 sakinyje vartojamas *drauge* paprastai suprantamas kaip turintis būdo reikšmę, o 5 sakinio *drauge* turi dar vietos atspalvį, arba sinkretinę – būdo ir vietos – reikšmę. Sintaksiškai kalbamiesiems prievaisiams būdinga aplinkybių funkcija: 3 sakinio *drauge* eina laiko (plg. Labutis 1998: 287tt; Balkevičius 1963: 202; Ružė in: Ulvydas, red. 1976: 492), 4 ar 5 sakinių – būdo aplinkybė.

Konkrečiau kalbant, Jonas Jablonskis (1911/1957: 448; 1922/1957: 331) ir Jonas Balkevičius (1963: 210tt; plg. Labutis 1998: 304tt) būdo aplinkybę *drauge*, pavyzdžiui, sakinyje *Visi drauge važiuom* laiko būdo kokybės (КАИП?) ir tokią skiria nuo būdo kiekybės (КИЕК? КЕЛИЕСЕ?) aplinkybės, pavyzdžiui, sakinyje *Dabar gyvenome trise*. Albertas Ružė *Lietuvių kalbos gramatikoje* (Ulvydas, red. 1976: 500tt; plg.: Ulvydas in: Ulvydas, red. 1971: 431t) kiekybės (КИЕК?) aplinkybę aptaria atskirai (pvz., *Kas daug šneka, mažai daro*), o būdo aplinkybę pagal semantiką skaido į tris grupes: kokybės, laipsnio ir veiksmo pobūdžio. Pagal kiekio reikšmės žodžių analogiją sakiniuose: *Anie žirgeliai*

¹ LKŽe skiriama daiktavardžio būrys reikšmė ‘daugybė žmonių, paukščių, gyvulių ar kokių daiktų vienoje vietoje, minia, pulkas, krūva’ arba DŽe, BŽe – ‘pulkas, minia’, pvz.: *Avių, žąsų, paukščių būrys, t. y. daugumas* J. Mes trys būrio tebuvom Šts, semantiškai susijusi su LKŽe, DŽe skiriama daiktavardžio *draugė* reikšmė ‘būrys, krūva’ arba BŽe – ‘žmonių susibūrimas, būrys’, pvz.: *Eikš į draugę, kō stōvi vienas. Visi draugėje gyvenome*.

pulkais *lekia*, *Valgė trise*, būdo aplinkybei, reiškiančiai veiksmo pobūdį², veikiausiai būtų priskiriamas ir čia aptariamasis *drauge* (plg. Ulvydas, red. 1976: 503t). Vytautas Ambrasas *Dabartinės lietuvių kalbos gramatikoje* (Ambrasas in: Ambrasas, red. 1996: 489t; dar žr. Ulvydas in: Ambrasas, red. 1996: 422) kiekybės aplinkybės neskiria, o kiekį (KIEK?) ir kokybę (KAIP?) reiškiančius prievokiams, pavyzdžiui, sakiniuose: *Arkliai bėgo risčia*, *Gyvenome atskirai, po vieną* ar *Aš vokiškai nedaug temokėjau*, laiko būdo aplinkybe.

Taigi plačiai suprantama būdo aplinkybė aprėpia skirtingas – kokybės (KAIP?), kiekio (KIEK?) – reikšmes. Prievoksmis *drauge, kartu* minimas kaip turintis kokybės (KAIP?) reikšmę (Balkevičius 1963, plg. dar Ulvydas in: Ulvydas, red. 1971: 431t; Ambrasas, red. 1996: 422³).

Kalbamieji *drauge, kartu* taip pat vartojami greta netiesioginiu objektu (papildiniu) einančių prielinksnio *su* ir įnagininko konstrukcijų (žr. sakinį 6; plg. 2 sakinį). Pačios prielinksnio *su* ir įnagininko konstrukcijos „dažniausiai reiškia draugės (buvimo, dalyvavimo kartu) santykius. Veiksmą veikėjas atlieka drauge su kitu, ne tokiu svarbiu veikėju, rečiau – veikėjais. [...] *Pamariu pareina Eglė su vaikais*“ (Šukys 1998: 493; plg. Valiulytė in: Ulvydas, red. 1971: 640t). Pasak Jono Šukio (1998: 494), prielinksnis *su* linkęs sudaryti samplaikas *kartu su, drauge su*, ypač tada, kai yra ir būdo atspalvis (plg. (=6) *Aš skrajoju linksma po beržynus (SU KUO/KAIP?) drauge su sparnuočių pulkais*). Tais atvejais, „kai draugės pabrėžti nereikia, dėl kalbos glaustumo, ypač laisvuosiuose kalbos stiliuose, prielinksni *su* geriau vartoti vieną, nepriplakant žodžių *kartu, drauge*“ (t. p.: 495).

- 6) *Aš skrajoju linksma po beržynus drauge su sparnuočių pulkais*. (cituojuama pagal Šukys 1998: 495)

Kazio Ulvydo (1955: 43t, cituojuama pagal Ulvydas 2000: 238t) nuomone, tokio tipo sakiniuose kaip 7 (dar plg. 1 sakinį) veiksmo būdo (KAIP?) *drauge* turi aiškią papildomą draugės (SU KUO?) reikšmę. 8 sakinyje „*drauge* tebeišlaiko prievoksmine reikšmę, nors jau prasidėjęs prielinksnėjimo procesas“, o 9 sakinyje *drauge* „tėra prielinksninio junginio *drauge su* dėmuo, kur prievoksmio leksinė reikšmė dar silpnesnė.“ „Dabartinėje [...] kalboje šio prielinksninio junginio vartoseną darosi dažnesnė. Prievoksmio *drauge* tendencija virsti minėto prielinksninio junginio dalimi aiškinama jo specifine draugės reikšme“ (t. p.: 239).

² „Būdo aplinkybe, reiškiančia veiksmo pobūdį, eina veiksmo būdo ar kiekybiniai skaičiaus reikšmės prievoksmiai“ (Ulvydas, red. 1976: 503).

³ „[Veiksmo būdo prievoksmiai] apibūdina ne tie veiksmo kokybę, kiek jo vykimo ar atlikimo būdus, pvz.: [...] *Ir kaimynas džiaugiasi kartu*“ (Ulvydas in: Ambrasas, red. 1996: 422; plg. Ulvydas, red. 1971: 431t).

- 7) *Tu mintim drauge skrendi.* (cituojama pagal Ulvydas 2000: 238)
- 8) *Viršininkas stryktelėjo iš vežimo, o su juo drauge išsirito neseniai į čia atsibastęs Jarmalos svainis.* (cituojama pagal Ulvydas 2000: 238)
- 9) *Gyvenimą stačiau drauge su ja.* (cituojama pagal Ulvydas 2000: 238)

Draugės reikšmė pleonastiškai – priešdėliu *su-* ir prievieksmiu *drauge, kartu* – gali būti pasakoma ir vadinamosiose reciprokinėse konstrukcijose, pavyzdžiui, *Jie su(si)bėgo ir susitarė kartu* (Geniušienė 2007: 636, dar žr. t. p.: 654t).

Iš to, kas trumpai sakyta, matyti, kad apie *drauge, kartu* kalbama kaip apie savarankiškos arba mažiau savarankiškos reikšmės žodį. Laikomasi nuomonės, kad savarankiškos reikšmės prievieksmiams *drauge, kartu* būdinga gramatinė funkcija – būdo (КАИР?) aplinkybės. Jie vartojami, kai norima pabrėžti sintaksiškai (prielinksnio *su* konstrukcija) (plg. 8 sakinį) arba darybiškai (priešdėliu *su-*) pasakytą draugės reikšmę arba kaip labiau desemantizuota prielinksninio junginio dalis.

Pagal savo semantiką *drauge, kartu*, panašiai kaip kuopiniai daiktavardžiai⁴ *draugė, būrys, šeimyna* ar *pan.*, yra kiekio (skaičiaus) žodžiai, kuriais žymima semantinė daugiskaita kaip nedaloma – vienis⁵. Taigi prievieksmiai *drauge, kartu* pasakoma draugės reikšmė skiriasi nuo reiškiamos prielinksnio *su* konstrukcija: draugė kaip vienis *resp.* draugė, kai vienas svarbesnis už kitą. Atsižvelgiant į pagrindinę *drauge, kartu* reikšmę, būtų galima manyti, kad šiems prievieksmiams būdinga eiti kiekio (КІЕК?) aplinkybe (žr. toliau).

Kalbamieji kiekio, tiksliau, kuopiniai prievieksmiai (angl. *collective markers, collectivizing adverbs*) vartojami semantiškai kompleksiniam įvykiui specifikuoti. Kuopinei kompleksinio įvykio interpretacijai svarbūs keturi parametrai: erdvės ir laiko artumas (angl. *proximity*), dviejų ar daugiau dalyvių kooperacija (angl. *cooperation of the participants*) tapačiame veiksmo ar būklėje (angl. *sameness of action/state*) (plačiau žr. Kemmer 1993: 85t, dar plg. 1997: 233tt).

Šio straipsnio objektas – dabartinės lietuvių kalbos prievieksmiai *drauge, kartu*. Tikslas – aptarti *drauge, kartu* vartoseną dabartinėje lietuvių (rašto) kalboje. Tikslui pasiekti keliami tokie uždaviniai: išanalizuoti *drauge, kartu* vartoseną dabartinėje lietuvių (rašto) kalboje ir nustatyti jų gramatinės funkcijas sakinyje. Kalbant apie tai išeities tašku ir pagrindiniu kriterijumi laikomas semantinis (reikšmės) kriterijus, o raiška – šalutiniu. Šiuo pagrindu

⁴ „Kuopiniais daiktavardžiais vadinami tokie daiktavardžiai, kurie reiškia vienarūšių asmenų arba daiktų sankaupą, kaip tam tikrą nedalijamą vienetą“ (Ulvydas, red. 1965: 164).

⁵ Apie tai, kad kalbamieji kiekio prievieksmiai gali būti laikomi ir priskiriami atskirai skaičiaus kategorijos grupei – prievieksminio tipo kvantifikatoriams, plačiau žr. Holvoet, Pajėdienė (2005: 109tt).

sprendžiant gramatinių funkcijų nustatymo klausimą, remiamasi neigimo aprėpties, vadinamuoju *daryti*, nominalizacijos ir (arba) substitucijos⁶ testais, ir laikomasi nuomonės, kad, tarkim, sakinyje *Dabar gyvename trise* tiek prievoksmis *trise*, tiek pagrečiui galimas vartoti derinamasis skaitvardis *trys* atlieka tapačią gramatinę funkciją, panašiai kaip ir *noriu valgio / valgyti, atėjo žmogus / žmonių* ar *ieško kažko geresnio / geriau* atveju.

Straipsnyje naudojamosi aprašomuoju analitiniu ir interpretacijos metodais. Siekiant tikslo remiamasi pavyzdžiais, rinktais iš Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kompiuterinės lingvistikos centre sudaryto *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno* (toliau – DLKT).

Straipsnio empirinis pagrindas – 600 skirtingų žanrų (publicistikos, grožinės, negrožinės ar administracinės literatūros) iliustracinių pavyzdžių, kur vartojami *drauge, kartu*. DLKT didžiąją dalį sudaro rašytinės, dažnai redaguotos kalbos tekstai. Sakytinės kalbos pavyzdžių ten yra akivaizdžiai mažiau. Sakiniai su *drauge* arba *kartu* eiliškumo tvarka atrinkti į DLKT išplėstinės paieškos laukelį įrašius, *drauge* arba *kartu* (naudojamas paieškos kriterijus *sutampa*). Paieškos metu DLKT pagal *sutampa* kriterijų rasta 14 546 vartosenos pavyzdžių su *drauge* ir 75 964 – su *kartu*.

2. *Drauge, kartu* gramatinės funkcijos pagal DLKT

Tradiciškai prievoksmiams skiriamų *drauge, kartu* gramatinės funkcijos toliau aptariamos pagal tai, kokiam (sakinio ar žodžių junginio) lygmenyje jie vartojami (žr. 10–12 ir 13 sakinius atitinkamai ir toliau 2.1 ir 2.2 skyrius). Kalbant apie tai, dėmesio kreipiama, ar aptariamieji *drauge, kartu* yra valdiniai (žr. 10 sakinį) ar modifikatoriai (žr. 11–13 sakinius); ar sakinio lygmeniu kaip modifikatoriai vartojami *drauge, kartu* priklauso veiksmazodžiui (pagrindiniam predikatui) (vok. *VP-interne Adjunkte*) (žr. 11 sakinį) ar visam sakiniui (vok. *VP-externe Adjunkte*) (žr. 12 sakinį).

- 10) *Ane? – Tokia jaučiasi, kurie labiau sutaria, kurie ne labiau. Taip net žinok sakyčiau kaip mokykloj, pas mus, pavyzdžiui klasėj, ne visi gi būdavo **kartu** bendrai* (plg. *Klasė būdavo kartu*). – *Nu jo. – Būdavo tokios grupelės*. DLKT
- 11) *Grojančioji paliovė. Kusanas išvalgiai paklausė, ar pakviesti Sonoko pabūti su mumis. Jis išėjo, ir jie tuoj grįžo **drauge**. Ir žiūrėk, pasigardindami beprasmio juoko intarpais, netrukus visi liežuvaluome apie pažįstamus iš užsienio reikalų ministerijos*. DLKT

⁶ Apie tai žr. Labutis (1998: 208t).

- 12) *Netrukus pasiekė Kulpėnų dvaro valdas. Tai, ką Dekša čia išvydo, jį nustebino ir **kartu** pradžiugino. Padvario kaime stovėjo pėstija – valsčionių kariuomenė, ir jos buvo tokia daugybė, jog atrodė, kad čia suplūdo visi žemaičiai.* DLKT
- 13) *Pažinimas, vargšeli Bartelsai, varo į nevilgtį. Kodėl, Bartelsai? Todėl, kad laikas eina nesustabdomai. Bartelsas ir Biutneris, abu **kartu**, įtikinėjo tėvą, kad sūnus turėtų eiti ne į verpyklą, o į gimnaziją. Tėvas nenoromis nusileido, bet iškart davė patarimą.* DLKT

2.1. Sakinio lygmeniu vartojami *drauge, kartu*

2.1.1. *Drauge, kartu* – pirminis (jungties) predikatyvas

Lietuvių kalboje tiek linksnio kategoriją turintys žodžiai, tiek prievoksmiai vartojami su jungtimi – kaip jungties predikatyvai. Su (ne)gyvus daiktus žyminti subjektu (veiksniu) paprastai vartojami jungties predikatyvais einantys derinamieji žodžiai (žr. 14 sakinį). Prievoksmiai jungties predikatyvais dažnai eina vadinamuosiuose beasmeniuose sakiniuose (žr. 15 sakinį) ar sakiniuose, kur subjektas reiškiamas propoziciniu (neapibrėžtos reikšmės) įvardžiu (žr. 16 sakinį).

- 14) *Jos (anūkės) buvo **šešios** ir visos labai **gražios**, bet jaunėlė visų **gražiausia*** (cituojuama pagal Ulvydas, red. 1976: 374).
- 15) *Man čia **gerai**.*
- 16) *Tai – **gerai**, o paskui bus dar **geriau**.*

Jungties sakinyje prievoksminis kiekio reikšmės predikatyvas vartojamas ir tais atvejais, kai subjektas žymi daiktus (žr. 17 sakinį). Semantiškai toks predikatyvas artimas derinamuoju kiekio žodžiu žymimam (plg. 14 sakinį su 17–18 sakiniais). Prievoksminis *kartu* predikatyvas 18 sakinyje, panašiai kaip iš konteksto aiškus kuopinis daiktavardis *pora*, suvokiamas kaip reiškiantis du asmenis kaip tam tikrą kuopinę grupę, t. y. nedalijamą vienetą, arba vienį. 19 sakinyje matyti prievoksminio jungties predikatyvo, kuriuo žymimas kaip vienis suvokiama daugiau nei dviejų asmenų, daiktų ar reiškinių visuma, vartoseną (dar žr. 10 sakinį).

- 17) *Mes šiomet **dviese**, su sūnumi... o uždarbis mažesnis negu pernai mano vieno* (cituojuama pagal Ulvydas et al. 1976: 378t).
- 18) *Vestuvės suplanuotos iki siūlelio. Nebereikia kalbėti apie vestuves. Turime pakalbėti apie tai, kodėl judu su Džoeliu [esate] ne **kartu**. – Taip, mes ne **kartu**. Ir nebūsime **kartu** (plg. *pora*).* DLKT
- 19) *Kad atsakytumėt į visus klausimus, o tik paskui prašytumėt paramos. – Pone, ofenzyva „Jaučių žygis“ yra ir planas, ir veiksmas, ir*

pasekmė – viskas drauge, – tarė Grygas. – Kad tai suprastumėt, norėčiau paaiškinti ofenzyvos esmę... DLKT

Prie 18–19 sakinių, kur jungties valdomais *drauge, kartu* žymima daiktų kuopinė grupė, vadinasi, kiekis, būtų galima (pri)jungti ir sakinius, kur *drauge, kartu* gali būti suprantamas ir (arba) kaip kokybės (КАИР?) predikatyvas (žr. 20 sakinį). Kitaip kalbant, galima kiekio reikšmės predikatyvą, žymimą *drauge, kartu*, skirti nuo kokybės, arba, remiantis pagrindine – kiekio – reikšme (reikšmės prototipu) ir pripažįstant reikšmių sinkretizmo atvejus, sakyti, kad 18–20 sakiniuose vartojami *drauge, kartu* turi aiškesnę kiekio reikšmę, kaip ir 17 sakinyje. Laikantis pastarojo požiūrio, toliau kuopiniai *drauge, kartu* aptariami kaip antriniai predikatyvai.

- 20) *Skaitome knygas (ačiū už Hemingvėjų) arba (kaip aš dabar) rašome laiškus. Tai tiek. Apie armiją Tau nelabai yra ką parašyti. Grįšiu, ir mes vėl būsime kartu, bučiuosimės ir gersime raudoną vyną. Žinok, kad aš tave labai myliu. Bučiuoju. Tavo Julius* DLKT

2.1.2. *Drauge, kartu* – antrinis predikatyvas

Pagal tai, kad pirminiu (jungties) predikatyvu eina linksniuojamųjų žodžių formos (žr. 14 sakinį), prielinksninės konstrukcijos (pvz., *Žalmargė buvo po veršio* (plg. *apsiveršiausi*) ar prieveiksmiai (žr. 17–19 sakinius) (plg. Labutis 1998: 239tt; Balkevičius 1963: 116tt), galima teigti, kad ir antrinis predikatyvas (gali būti) žymimas ne tik linksniuojamu žodžiu, bet ir straipsnyje aktuali kuopiniu prieveiksniu. Čia svarbu tai, kad aptariamieji *drauge, kartu* vartojami kaip jungties predikatyvai, t. y. antriniam predikatyvams būdinga latentinė jungtis; jais reiškiamą papildoma (antrinė) predikacija.

Antrinis laisvasis predikatyvas, skirtingai nei jungties valdomas pirminis, siejamas su pagrindiniu predikatu modifikavimo ryšiu, t. y. yra modifikatorius, kuris tipiškais atvejais, be semantinės sąsajos su vienu iš pagrindinės predikacijos argumentų – paprastai subjektu (veiksniu) arba objektu (papildiniu), dar yra derinamas su tuo pagrindinės predikacijos argumentą reiškiančiu žodžiu (angl. *participatoriented*, vok. *Partizipanten Bezug*), pavyzdžiui, *Šįvakar Onutė namo sugrįžo viena* (plg. *(Kai) šįvakar Onutė namo sugrįžo, ji buvo viena*) (plačiau žr. Himmelman, Schultze-Berndt 2005; Schultze-Berndt, Himmelman 2004). Atsižvelgiant į tai, taip pat į nominalizacijos testą, neigimo aprėptį (angl. *negation scopus*), 21–22 sakiniuose vartojami *šešiuos, pavieniui, po du tris, vorelėmis* suprantami kaip antriniai laisvieji predikatyvai (plg. (=21) *Kai mes sėdam prie stalo, esame šešiuos* (plg. *šeši*); *mes NESėdame prie stalo šešiuos*, t. y. mes sėdame prie stalo, bet ne šešiese (šeši), arba *mes apskritai nesėdame prie stalo; ?sėdėjimas šešiuos*). Tokie tipiškais antriniais laisvaisiais

predikatyvais – depiktyvais⁷, einantys *šešiuos, pavieniui* ar *po du tris, vorelėmis*, nepaisant netipiškos depiktyvams morfologinės raiškos, apibūdina ne tiek pagrindiniu predikatu (*sėdam, eina, skuba*) pasakomą veiksmą, kiek vieno iš pagrindinio predikato argumentų skaičių to veiksmo metu⁸. Kitaip sakant, prievėksmiais skiriami žodžiai (*šešiuos, pavieniui*) semantiškai čia yra orientuoti⁹ į vieną pagrindinio predikato argumentų – subjektą. Tokie prievėksminiai depiktyvai (*šešiuos, pavieniui*), panašiai kaip ir žymimi derinamaisiais skaitvardžiais, įvardžiais ar derinamąjį linksnį suponuojančia prielinksnio *po* konstrukcija, yra kiekio reikšmės depiktyvai¹⁰.

- 21) *Kai [mes] sėdam už stalo šešiuos* (plg. *šeši*), *tai ir duonos daug nuva-rom* (Ulvydas 1971: 436).
- 22) *Stoty pilna kareivių: su kuprinėm, ginkluotų ir ne, [jie] eina vorelėmis ar po du tris, kiti ir pavieniui* (plg. *po vieną*) *skuba... Patekt į traukini – jiems pirmenybė*. DLKT

Pagal 21–22 sakinių analogiją galima sakyti, kad 23–27 sakiniuose vartojami *kartu, drauge* susiję su kiekiu (skaičiumi). Nepaisant depiktyvams netipiškos raiškos, tokie *drauge, kartu* yra orientuoti į kaip kuopinę grupę suvokiamą subjektą ir jais žymimas kiekis kaip vienis. Taip pat reikia pasakyti, kad *drauge, kartu* gali būti (yra) dvireikšmis: be semantinės sąsajos su subjektu, jie yra susiję ir su pačiu predikatu (plg. (=28) *Sapne juodu vaikščiojo drauge*, t. y. kai juodu vaikščiojo sapne, jie buvo drauge; juodu vaikščiojo sapne, ir tai darė drauge). Atsižvelgiant į 23–24 sakinius, kur kiekio priešprieša žymima distributyviniu *po vieną, pavieniui resp. kuopiniu drauge, kartu*¹¹, galima teigti, kad ir tais atvejais, kai jos nėra, pavyzdžiui, 27 sakinyje, *drauge, kartu* išlaiko savo kiekio reikšmę. Tokie *drauge, kartu* suprantami kaip kiekio depiktyvai arba, kaip bus matyti toliau, kiekio aplinkybė.

⁷ Plg.: „Depiktyvai yra laisvieji nerezultatiniai antriniai predikatyvai; sakinyje jie sintaksiniu ryšiu susiję su pagrindiniu predikatu, o semantiniu – dar ir su pagrindinio predikato argumentu, kurį depiktyvas apibūdina. Tas semantinis depiktyvo ryšys su pagrindinio predikato argumentu yra vienas iš svarbiausių kriterijų, padedantis atskirti depiktyvus nuo kitų sakinio dalių (gramatinių funkcijų)“ (Čižik-Prokaševa 2011: 1).

⁸ Mintis, kad prievėksmiai nebūtinai išskirtinai susiję tik su pagrindiniu predikatu (angl. *event-oriented*), lingvistikoje nėra nauja (plačiau apie tai žr. Geuder 2002; plg. Dik et al. 1990: 31). Kitokią nuomonę žr. Nichols (1981: 354), kur teigiama, jog semantiniu požiūriu prievėksmiai yra susiję tik su veiksmožodžiu (plg. dar t. p.: 358).

⁹ *Orientacijos* terminas vartojamas pagal Holvoet (2009: 99).

¹⁰ Plačiau apie tai žr. Vaičiulytė-Semėnienė (2007: 124).

¹¹ Dar plg. DLKT pavyzdžius: *Bet aišku – bute yra bute. – Nu, tai, jo. – Barakas yra burakas. Bu burakas. – Bet jeigu tu gyvenai, su tom kažkokiom nuomininkėm dar kartu, tarkim, keturiese, dviejų. – Tai tas pats barakas gaunasi.*

– *Egle mano sese mudviejų dalia džiaugtis laime dvoiese ir liudėt drauge.*

- 23) *Dabar du vyrus turėsiu!.. – pasakė labai apsidžiaugusi, bet akyse lyg ir šmėstelėjo nedidelė baimelė. – Vieną – Joną, antrą – Vyniautą... Ar abudu **kartu** (plg. *dviese*) eisit vakarienės, ar **po vieną**? – O tu ar esi dviem vyrams išvairusi?..* DLKT
- 24) *Sakykim, Baltijos valstybės svarsto, ar į Europos bei transatlantines struktūras joms geriau eiti **pavieniui** (plg. *po vieną*) ar **kartu**.* DLKT
- 25) *Sesuo Čerė iš Vinklifo išvyko vakar rytą po pusryčių. Man trūksta informacijos, ką juodu veikė vėliau. Jiedviem nebūtų buvę sunku grįžti **atskirai** (plg. *po vieną, pavieniui*) arba **drauge**.* DLKT
- 26) *Tėvai būdavo pavargę, kalbėjosi nedaug, daugiausia apie namą: kaip jį įrengti, kokias medžiagas naudoti, ir dar apie vaikus. Kol statėsi namą, šeima **kartu** (plg. *visa šeima*) neatostogaudavo, Loreta su vaikais porai savaičių viena išvažiuodavo prie jūros, o Edvardas kelis kartus buvo išvykęs į tolimas komandiruotes.* DLKT
- 27) *Grojančioji paliovė. Kusanas įžvalgiai paklausė, ar pakviesti Sonoko pabūti su mumis. Jis išėjo, ir jie [jiedu] tuoj grįžo **drauge** (plg. *dviese*).* DLKT
- 28) *[Sapne] ji vaikštinėjo su Giliu Ermitėdžu – Giliu, kurio nebėra tarp gyvųjų. Tačiau sapne jis buvo gyvas ir šiltas, juodu vaikščiojo **drauge** (plg. *dviese*) ir buvo laimingi.* DLKT

Sakinio 29 kontekstas leidžia kalbėti ne tik apie galimą kuopinių *drauge, kartu* dvipusę orientaciją, t. y. į subjektą ir patį predikatą, bet ir apie jų priklausymą vardažodiniam junginiui (dar plg. 26 sakinį). Priklausymas junginiui aiškiau matyti 30 sakinyje, kur kalbamuoji *drauge* žymimas kaip vienis suvokiama apibendrinamuoju įvardžiu *visi*¹² nurodoma trijų asmenų visuma (dar žr. 2.2 skyrių).

- 29) *Dažnai ateina su Gijomu, kuris tapo mūsų nuolatinis lankytojas. Šiandien čia buvo ir Lukas, visi trys **drauge** atsisėdo kampe prie puodelių su šokoladu ir eklerų.* DLKT
- 30) *Išėjęs iš vaistinės, paskambino namo: buvo sutarę kartu su Valentina važiuoti į sodą. Tenai žadėjo atsirasti ir santechnikas, visi **drauge** (plg. *trys, trise*) ketino aptarti, kur statyti virtuvėje kriauklę, atitverti ją pertvara ar ne.* DLKT

Grįžkime prie antrinių laisvųjų predikatyvų, žymimų kuopiniais *drauge, kartu*. Tradiciškai tolesnių 31–34 sakinių *drauge, kartu* laikomi predikatu pasakomą veiksmą specifikuojančia būdo (КАИП?) aplinkybe. Tačiau, pavyzdžiui,

¹² Plg.: „Teigiamieji apibendrinamieji įvardžiai nurodo neapibrėžtus asmenis, daiktus ar ypatybes, apimančias ar beveik apimančias visumą“ (Ambrazas, red. 1996: 270; dar žr. Ulvydas, red. 1965: 695). T. y. „išreiškia teigiamus santykius su visuma“ (Ulvydas, red. 1965: 700).

tokių sakinio parafrazių, kaip: (=31) *?(Kai) Manavis pasiėmė su savim mažą šuniuką, jis darė drauge* ar (=33) *?(Kai) motinos vedasi savo vaikus, jos tai daro kartu*, vartojimo ribojimas, leidžia kalbamuosius *drauge, kartu* laikyti antriniais predikatyvais, plg.: (=31) *(Kai) Manavis pasiėmė su savim mažą šuniuką, jie (Manavis ir mažas šuniukas) buvo drauge* ar (=33) *(Kai) motinos vedasi savo vaikus, jos ir vaikai (jie) yra kartu*. Kalbamieji kiekio reikšmės depiktyvai, žymimi *drauge, kartu*, semantiškai orientuoti į du predikato argumentus – subjektą ir tiesioginį objektą. Skaičiumi tokie *drauge, kartu* derinami slapčiai, t. y. kuopiniai *drauge, kartu* parenkami pagal slaptojo derinimo daviklio morfologinius ir semantinius daugiskaitos požymius (*jie*) (dar žr. toliau 2.1.4 skyrių). Sakinyje 34 vartojamas *kartu* yra orientuotas į tiesioginiu objektu einantį *juos* (plg.: *Kai pardavinėja juos, jie yra kartu*, t. y. ne po vieną).

- 31) *Bet niekaip neįspėjo seserų vardų. Merginų tėvas kaskart purtė galvą ir siuntė Manavį namo. Vieną dieną, vėl išsiruošęs spėti vardų, Manavis pasiėmė **drauge** su savim mažą šuniuką. Šuniukas tuoj pastebėjo, kad viena sesuo gražesnė už kitą, bet antroji – meilesnė už pirmąją. DLKT*
- 32) *Net šnekos negali būti, — pertraukė mane Tetulė ir daugiau nepasakė nė vieno žodžio, kol baigė mane grimuoti. Grįžau į Ičiriki arbatinę, nešdama **kartu** su savim tą sunkų akmenį. Nežinau, ar jis iš tiesų buvo toks sunkus, ar paprasčiausiai mano rankos apsunko nuo per daug išgerto alkoholio. DLKT*
- 33) *Taigi dar kartą galime patvirtinti, kad Šimonims buvo nelemta išlikti. Motinos, atsigręžusios į svetimųjų pusę, **kartu** vedasi ir savo vaikus (Mikėlis, Vilius). Taip gentis nyksta, nes užmarštis nusineša visas vertybes. DLKT*
- 34) *– Taip. – Monika saka negal būt kad čia, ko gero čia viens klozets kainuoj 130 ir plius bakelia kainą atskirai ein, nes niera ka pardavinėtų juos **kartu** (plg. abu, krūvoje). Atskirai kainą. DLKT*

Iš 35–36 sakinių kontekstų aišku, kad kuopinis *drauge, kartu* yra orientuotas ir į pagrindinio predikato argumentą – subjektą (*mes*) arba netiesioginį objektą (*mums*). Šiais kiekio kaip vienio reikšmės *drauge, kartu* žymimas vadinamasis antrinis aplinkybinis predikatyvas (Hentschel 2006, 2008; plg. Nichols 1981: 11, 18, 42, 349), kuris, be laiko su pagrindiniu predikatu sutapties, papildomai reiškia laiką, sąlygą, priežastį¹³ (plg.: (=35) *Galbūt, jei būsime (/ darysime) kartu, mums tai pavyks; Kai / kadangi / jei esame (/ darome) drauge, mes stipresni už jį; (=36) Kadangi / Jei jau mes esame (*darome) kartu, priuolome būti laimingi*). Tokie laisvieji aplinkybiniai predikatyvai, skirtingai nei 23–28,

¹³ Apie lietuvių kalbos prieviksiams žymimus aplinkybinius predikatyvus žr. Vaičiulytė-Semėnienė 2012.

31–34 sakinių depiktyvai, neįeina į pagrindiniu predikatu reiškiamo veiksmo neigimo aprėptį (t. y. neigiamas pagrindinis predikatas, bet ne pats predikatyvas) (plg. (=36) *Mes NEprivalome būti laimingi kartu*, t. y. Nors mes esame kartu, neprivalome būti laimingi); jie yra sakinio, o ne veiksmažodinės frazės dalis.

- 35) *Aš su juo kausiuos. – Taip... – sumurmėjo Maja. Patylėjusi apsižvalgė po urvą, kuris buvo vėl nušvitęs. – Aš tau padėsiu, – galiausiai tarė. – Galbūt **kartu** mums pavyks. Taip ir kitiems nuolatos sakydavau: **drauge** mes stipresni už jį. Bet jie per daug bijojo.* DLKT
- 36) *Kartais man atrodo, kad tu lyg ir nori kažką pasakyti, bet taip ir nepasakai. – Iš tikrųjų kai kas ne taip. Mes privalome būti laimingi **kartu**. Manai, kad esi man skolingas už viską, ką pasiekei, o aš manau, kad turėčiau jaustis privileijuota šalia tokio vyro kaip tu.* DLKT

Sakinyje 37 vartojamą *abu kartu* galima suprasti dvejopai: kaip kiekio depiktyvą (*Kai abu kaimynai atėjo, jie buvo kartu*), ir (arba) kaip laiko aplinkybę (*Abu kaimynai atėjo tuo pačiu laiku*).

- 37) *Turbūt kiekvienas biškį kvankt, kol jaunas, – pasuko pirštą pagal smilkinį. Jiems besišnekučiuojant atėjo ir kaimynai. Abu **kartu**. Navikas buvo pirmas, bet pamatęs, kad ateina ir Valys, pastovėjo prie vartų. Abu buvo rimti.* DLKT

Su kiekio reikšme sietini ir 38–39 sakiniuose antrinais būtiniais predikatyvais einantys *drauge, kartu*. Sakinyje 38 prieveiksniu *drauge* žymimas *laikytis* argumentas atliepia moduso – veiksmo kokybės, būdo – funkciją (žr. Sližienė 1994: 372, plg. *Juodu krūvoje laikosi*), o 39 sakinyje predikato *įsivaizduoti* argumentas, žymimas prieveiksniu *kartu*, atliepia kontentyvo kaip būsenos turinio funkciją (plg. *Prūsai qžuolą įsivaizdavo pasaulio medžiu*). Atsižvelgiant į tai, galima sakyti, kad ant tipiškos *drauge, kartu* kiekio reikšmės „užrašoma“ kokybės (KAIP?) ar turinio (KŪO?) reikšmė. Tokiais antrinais būtiniais predikatyvais reiškiamas kognityvinės nuostatos predikatų *laikytis, įsivaizduoti* (redukuotas) propozicinis argumentas, t. y. tokiais predikatyvais reiškiamą antrinę predikaciją per suponuojamą esyvinę jungtį yra įtraukiama į pagrindinę sakinio predikaciją kaip pastarosios komplementinis argumentas.

- 38) *Tuoj pat šoko klausinėti Bilbą, ką tas sumanęs ir ką ketina toliau daryti. – Nėra kada! – atsakė hobitas. – Eik paskui mane! Mes turim laikytis **drauge** ir bėgti visi kartu, tai paskutinis mūsų šansas. Jeigu mus pagaus, vienas Dievas žino, kur tada jus įkės karalius, o gal dar sukaustys rankas ir kojas.* DLKT
- 39) *O kas slepiasi po Rasos baime ir nusivylimu? Linas jaučiasi kaltas, tačiau to negana. Virginija pamėgino įsivaizduoti juos visus tris **kartu**. Gražu ir miela.* DLKT

Taigi *drauge, kartu* žymimas laisvasis antrinis predikatyvas gali būti į subjektą, tiesioginį arba netiesioginį objektą orientuotas kiekio depiktyvas arba aplinkybinis prediktyvas. Pastarieji gali turėti predikato aplinkybių atspalvių. Paties predikato argumentui priskiriama reikšmė „užtemdo“ antriniais būtinaisiais predikatyvais einančių *drauge, kartu* kiekio reikšmę.

2.1.3. *Drauge, kartu* – aplinkybė

Aplinkybės, kaip ir antriniai laisvieji predikatyvai, yra modifikatoriai. Tačiau jos, skirtingai nei tipiškai laisvieji predikatyvai – depiktyvai, yra susijusios su pačiu pagrindiniu predikatu (angl. *eventoriented*, vok. *Ereignisbezug*) arba visu sakiniu.

Simonas Dikas *Funkcinėje gramatikoje* skiria keturis modifikatorių (arba, Diko terminais, satelitų (angl. *satellites*)) lygmenis. Pirmojo lygmens modifikatoriai – tai su pačiu predikatu susiję modifikatoriai (prototipiškai būdo, priemonės ir pan.); jie modifikuoja pagrindiniu predikatu reiškiamą įvykį, arba, Diko (1989: 192–193; 1997: 225–226) terminais kalbant, branduolinės predikacijos (angl. *nuclear predication*) dalykų padėtį (angl. *states of affairs* (SoA)), pavyzdžiui, *Onutė gražiai dainuoja*. Tokie modifikatoriai įeina į predikato neigimo aprėptį, o nominalizacijos atveju, skirtingai nei tipiškai laisvieji predikatyvai (depiktyvai), keičiami būdvardžiu (pvz., *gražus* (Onutės) *dainavimas*, bet: *?pavienis* (vaikų) *dainavimas*) (plačiau žr. Himmelmann, Schultze-Berndt 2005; Schultze-Berndt, Himmelmann 2004). Antrojo lygmens modifikatoriai skiriami sakinio lygmeniu; jais reiškiami dalykų padėtis vietos, laiko, rezultato, tikslo, priežasties ir pan. atžvilgiu (Dik 1989: 206–209; 1997: 243–244), pavyzdžiui, *Vakar vakare Jonas susitiko su Onute Katedros aikštėje*. Tokios sakinio lygmens aplinkybės, panašiai kaip aplinkybiniai predikatyvai, yra už predikato neigimo aprėpties ribų. Trečiojo lygmens modifikatoriai yra propoziciniai (angl. *attitudinal satellites*) (Dik 1989: 252–253; 1997: 297–298), kuriais reiškiamas kalbėtojo dalykų padėties vertinimas. Kitaip sakant, tai yra modalinės sakinio aplinkybės, pavyzdžiui, *Laimėi, aš tave sutikau*. Ketvirtojo lygmens modifikatoriai yra ilokuciniai (angl. *illocutionary satellites*) (Dik 1989: 258–259; 1997: 304–306) arba šnekos akto (plg. Holvoet, Pajėdienė 2005: 95); jais modifikuojama ar specifikuojama šnekos akto ilokucinė vertė, t. y. reiškiamas kalbėtojo komentaras šnekos akto atžvilgiu, pavyzdžiui, *Atvirai kalbant, jis yra mandagus*¹⁴.

¹⁴ Holvoetas ir Pajėdienė (2005: 97–99, 115) predikato ir sakinio aplinkybes (modifikatorius) tarpusavyje skiria pagal tai, ar jos (ne)gali modifikuoti kalbos vienetus, neturinčius savarankiško sakinio požymių. Predikato aplinkybės „gali modifikuoti kalbos vienetus, kurie neturi savarankiško sakinio požymių (pvz., predikato aplinkybė *meniškai* gali modifikuoti laiko ir nuosakos požymių neturinčią struktūrą *deklamuoti Maironio eilėraščius*), o sakinio aplinkybės gali modifikuoti tik tokius kalbos vienetus, kurie turi savarankiško sakinio požymių

Kaip buvo matyti, aplinkybėms nuo antrinių predikatyvų skirti taikomas vadinamasis *do so* ('daryti') testas (pvz., *Onutė su Jonuku dainuoja, ir tai daro gražiai*, bet: ?*Onutė su Jonuku sugrįžo, ir tai padarė drauge*). Be tokių atvejų, kurių interpretacija, nekelia didesnių abejonių, kaip užsiminta, esama ir tokių, kai sakinyje modifikatoriaus statusą turintis *drauge, kartu* gali būti suprantamas ir kaip laisvasis predikatyvas, ir kaip aplinkybė, t. y. *drauge, kartu* reiškiama veiksmožodžio modifikatoriai gali būti susiję ne tik su predikatu, bet ir jo argumentais. Kitaip sakant, tarp tipišku antrinių laisvųjų predikatyvų ir aplinkybių nėra griežtos ribos tiek semantiniu (orientacijos), tiek formaliu (kategoriniu žymėjimo) požiūriu (plačiau apie tai žr. Himmelmann, Schultze-Bernd 2005).

Apie tai, kad aptariamieji *drauge, kartu* turi ir būdo kokybės (КАИП?) reikšmę galima kalbėti 40–44 sakiniuose. Ta kokybės reikšmė 40–41 sakiniuose kiek aiškesnė (plg. (=41) *Gal pavalgysim, ir tai padarysim kartu*), bet, kaip matyti iš 42–44 sakinių, ji susipynusi su kiekio (КІЕК?), kurią aktualizuoja ir daro matomą sakinyje ar kontekste vartojami kuopiniai daiktavardžiai (*klasė, pora, šeima*). Arba atvirkščiai: kiekio reikšmė turi kokybės atspalvį (dar plg.: 18–19, 23–28 sakinius). 45–46 sakiniuose vartojamas *kartu* savyje „talpina“ kiekio (vienio) ir laiko (vienu metu) arba kiekio, laiko ir erdvės (vietos, t. y. vieną šalia kitos) reikšmes, arba atspalvius, atitinkamai (dar plg. 5 sakinį; žr. toliau). Čia aiškėja, kad kalbamųjų *drauge, kartu* semantinis kiekio kaip vienio požymis kontekstuose „išsiskleidžia“ skirtingai: kiekis kaip pagrindinė *drauge, kartu* žymima reikšmė arba kiekis kaip vienas *drauge, kartu* žymimos sinkretinės reikšmės atspalvis.

- 40) *Griūna ant žolės, vėl rankos po galva, vėl jis pyksta žiūrėdamas į toki gražų dangų, vėl numeta barzdą nutvertą skruzdę. Benas sako: – Gal pavalgysim **kartu**? – Ar tu manęs klausai? – Taveš, Teofili. – Ačiū. Nieko nenoriu... DLKT*
- 41) *Nepastebėjau, kad Andersas tikrintų mano darbą. Bet žinojau, kad jis tai daro. Pasakojau įdomesnes istorijas apie savo kvailiojimus. Tada visi **kartu** pasijuokdavome. Bet neradau erdvės, kad galėčiau kalbėti apie gyvenimą arba paikystes Kopenhagoje. DLKT*
- 42) *Aštuonių milimetrų kino kameros savininkas, ir pora vienuoliktojų. Narušima pažvelgė į mane ir nesmagiai šyptelėjo. Vienuoliktoje klasėje mes mokėmės **kartu**. Nei Narušimai, nei Otakiui mokslas nesisėkė. DLKT*

(pvz., *galbūt* gali modifikuoti *deklamavo Maironio eilėraščius*, bet ne *deklamuoti Maironio eilėraščius*)“ (Holvoet, Pajėdienė 2005: 115).

Apie siūlomą aplinkybių skirstymą lietuvių kalboje plačiau žr. Holvoet, Pajėdienė 2005, ten pat plg. ir kituose lietuvių gramatikos darbuose pristatomą nuomonių apžvalgą.

- 43) *Jai patiko dygus žolės minkštumas. Jai patiko netikrumas. Na, o Andžalė varinėjo paskalas. – Ar žinai, kodėl jie nebegyvena **kartu**? – kalbėjo ji. – Aš žinau. O atrodė tokia laiminga pora.* DLKT
- 44) *Daugelis pavadinimų lūšnomis. Europoje ir Kinijoje buvo įprasta dalintis lova – vienoje sutilpdavo trys keturi vaikai. Kartais visa šeima miegodavo **kartu** ant naminio čiužinio, prikimšto šiaudų, surinktų ūkio žemėje ir per kiekvieną pjūtį keičiamų.* DLKT
- 45) *Dž: Rašyk sudėtingai – lengviau būsi suprastas. 36. B: Jeigu rašysi sudėtingai, tapsi opaligės auka. (Čia visi **kartu** draugiškai nusijuokė, lyg pirmą kartą būtų pasakę vienas kitam gerą žodį.)* DLKT
- 46) *Dukters balsas nebuvo užgaulus, veikiau ji juokavo. Niekuomet nėra iš jos išgirdusi „mama“. Ogi kiekvienas, vos jas išvydęs **kartu**, supras, kad Albina – Emilijos duktė. Ta pati atkraginta galva, ta pati lengvai lenkta noselė, netgi lūpos kalbant čiaupstosi lygiai taip pat.* DLKT

Regis, apie prieveiksinių *drauge*, *kartu* sinkretinę reikšmę galima kalbėti ir 47–50 sakinių (dar žr. 7 sakinį) pagrindu: be kokybės (КАИР?), jie turi ir draugės (SU KUO?) reikšmę. Panašiai kaip 51 sakinyje, kur tipiškai netiesioginiu objektu einanti (draugės) prielinksnio *su* konstrukcija čia turi aplinkybinę (КАИР?) reikšmę. Kita vertus, šiuose sakiniuose slypi ir kalbamaisiais *kartu*, *drauge* žymimo vienio reikšmė (plg. *Bulves iškepė drauge su lupenomis*, t. y. neskustas). Atrodytų, kad 47–50 sakiniuose *drauge*, *kartu* žymimas kiekis „pasislepia“ arba nustumiamas į foną (angl. *background*) dėl pasirinkto atskaitos taško (angl. *reference point*). Bet gali būti atvirkščiai – būtent visų situacijos dalyvių kiekio kaip vienio reikšmė, žymima *drauge*, *kartu*, sakinyje iškeliamą į avansceną (angl. *foreground*). Konkrečiau kalbant, pavyzdžiui, sakinyje (=27) *Jiedu tuoj grįžo drauge* atskaitos tašku pasirenkami visi predikatu pasakomoje situacijoje dalyvaujantys – du asmenys, kurių visuma pabrėžiama ir specifikuojama depiktyvu einančiu kuopiniu *drauge* kaip nedaloma – vienis, o, tarkim, sakinyje (=47) *Aš vykstu drauge* atskaitos tašku pasirenkamas vienas iš dviejų (*aš*, *Lungas*) situacijos dalyvių – kalbantysis *aš*. Toks subjektu einantis *aš* dalyvauja predikatu *vykstu* pasakomame veiksme su kitu iš konteksto aiškiu dalyviu *Lungu* kaip potencialiu netiesioginiu draugės objektu, t. y. *Aš vykstu su tavimi*. Tas iš konteksto aiškus netiesioginis objektas *su tavimi* ir „prieda“ prieveiksniui *drauge* (ar *kartu*) draugės reikšmę. Sakinyje *Na jau ne, aš vykstu drauge* vartojamas *drauge* semantiškai orientuojamas į du situacijos dalyvius (subjektą ir potencialų netiesioginį objektą), plg.: *Na jau ne, aš vykstu drauge* ≈ *Na jau ne, aš vykstu su tavimi drauge*, t. y. *mes vykstame drauge*. Semantinę sąsają su dviem situacijos dalyviais grįštų ir neigimo testas, plg.: *Aš NEvykstu drauge*, t. y. *aš vykstu atskirai* (vienas), t. y. be tavęs, arba *aš apskritai nevykstu* (pasilieku) (dar plg.: (=49) *Jis nori, kad ji NEvažiųotų kartu*,

t. y. jis nori važiuoti vienas, t. y. be jos; jis nori, kad ji liktų, arba kad jie važiuotų po vieną (atskirai)). Jei pripažįstama tokia sąsaja su dviem situacijos dalyviais, toks *drauge, kartu* žymi semantinę daugiskaitą ir turi kiekio (vienio) reikšmę (panašiai kaip 31–34 sakiniuose). Kalbamasis kuopinis *drauge, kartu* yra orientuotas ir į predikatą, plg.: (=47) *Na jau ne, aš vykstu drauge* ≈ *Na jau ne, aš vykstu (su tavimi) ir tai darau drauge / ir tai (aš su tavimi) darome drauge*; (=49) *Jis nori, kad ji važiuotų kartu* ≈ *Jis nori, kad ji važiuotų (su juo) ir tai jie darytų kartu*. Taigi 47–50 sakinių *drauge, kartu* yra dvipusės orientacijos (į subjektą ir netiesioginį objektą ir patį predikatą) ir tarp antrinių predikatyvų ir kiekio aplinkybių (dar žr. 2.1.4 skyrių).

- 47) *Tave pykina! – Priprasiu. – Tu pasiilgsi namų! – Ko? Manai, lauk-siu čia, kol mane pradės kandžioti žuovys? Na jau ne, aš vykstu **drauge** (plg. su tavim). Lungas atsiduso: – Gerai, – sumurmėjo jis. – Vyksti **kartu** (plg. su manim). Tačiau paskui nesiskųsk, kad pasiemiau tave su savimi.* DLKT
- 48) *Oi, Liza, – kalbėjo ji verkdamą. Ir vis kažkodėl tebekūpsojo keturiomis. O Liza, parklupusi šalia, stipriai apkabino ją per liemenį ir krūčiojo **drauge** (plg. su ja), padėjusi galvą jai ant nugaros. Mano veidas irgi buvo šlapias nuo ašarų.* DLKT
- 49) *O mintį: Šakiui viskas kelia stresą ir jam reikia pailsėti. Ne nuo Silvi-jos, kaip jai į galvą šovė tokia mintis? Žinoma, jis nori, kad ji važiuotų **kartu** (plg. su juo). Bet, kita vertus, kaip tik dabar jos galerijoje tikrai prasideda kalėdinė prekyba, ir čia jis pagalvojo...* DLKT
- 50) *Kelia ir skatina tikinčiųjų tarpusavio meilę. Todėl jei vienas narys ką nors kenčia, kenčia **drauge** (plg. su juo) ir visi kiti; jei vienas narys pagerbia-mas, **drauge** (plg. su juo) džiaugiasi ir visi (plg. 1 Kor 12, 26).* DLKT
- 51) *Grietinė ar sviestu, prideda smulkintų krapų, petražolių, kmynų ir būti-nai česnakų. Taip paruoštus pusryčius jie valgo su bulvėmis, iškeptomis orkaitėje **drauge su lupenomis**, arba tepa ant duonos. Pusryčiaudami jie gauna visų per dieną organizmui reikalingų vitaminų ir mikroelemen-tų.* DLKT

Jei sutinkame su tuo, kas sakyta apie 47–50 sakiniuose vartojamus *drauge, kartu*, toliau galima trumpai aptarti 52–56 sakinius su reciprokiniais (kitaip, tarpusavio veiksmo reikšmės) veiksmažodžiais. Čia į subjektą orientuotais kalbamaisiais *drauge, kartu* žymima draugė skiriasi nuo reciprokinė anafora *vienas su kitu* žymimos. Kalbėtojas, (pasi)rinkdamasis skirtingas draugės raiškas, aktualizuoja ir specifikuoja tos pačios reikšmės skirtingus aspektus. Tais atvejais, kai aktualizuojama tarpusavio situacijos dviejų ar daugiau dalyvių draugė kaip nedalomas vienetas, tai pasakoma kuopiniais *drauge, kartu* (plg. (=52) *Kai dvi merginos šoka ir tai daro kartu, jos*

atlieka apeigas). Kai aktualizuojamas draugės santykis tarp kiekvieno atskiro (individualus) tarpusavio situacijos dalyvio, tai reiškiami anafora *vienas su kitu* (plg. *Dvi merginos šoka viena su kita*). Kuopiniaus *drauge, kartu* specifikuojama vienio reikšmė artima reciprokinio žymekliu *tarpusavyje* žymimai neskaidžios grupės (kolektyvo) kaip vientisos visumos reikšmei ir skiriasi nuo reciprokinės anafora *vienas su kitu* žymimos (plačiau žr. Vaičiulytė Semėnienė 2017). Remiantis tuo, tokie *kartu, drauge* yra sinonimiški 57–58 sakinių reciprokiniam žymekliu *tarpusavyje*, o 59–61 sakiniuose jie vartojami kaip vienio reciprokiniai žymekliai. Svarbu tai, kad potencialūs sakiniai su dviem draugės žymekliais, pavyzdžiui, *Visą likusį vakarienės laiką jie praleido drauge vienas su kitu kalbėdamiesi*, rodo, jog *vienas jų (vienas su kitu)* yra labiau orientuotas į subjektą, kitas (*drauge*) – į predikatą. Pagal orientaciją į subjektą resp. predikatą ir žymekliu *tarpusavyje* analogiją (Vaičiulytė Semėnienė 2017), toks *drauge, kartu* yra pereinamasis atvejis (plg. (=52) *Kai dvi merginos šoka, tai jos daro kartu ir yra kartu*).

- 52) *Bet kuri geiša su jaunesne už save gali elgtis kaip vyresnioji sesuo, jei ji nors viena diena vyresnė. Kai dvi merginos **kartu** (vs. viena su kita) šoka, jos atlieka apeigas, kaip per vestuves. Vėliau jos žiūri viena į kitą, kaip į šeimos narį ir vadina viena kitą seserimi, kaip tikroje šeimoje.* DLKT
- 53) *Jie **vienas su kitu** susipažino jos brolio mokyklos baliuje Vienoje, kai būsimam khandiui buvo šešiolika. **Kartu** (vs. vienas su kitu; plg. poroje) jie šoko visą vakarą, o pirmasis jai į galvą atėjęs sakiny buvo: Kaip keista, turkas švoiesiais plaukais ir pilkai mėlynomis akimis!* DLKT
- 54) *O dabar – iš tiesų pakalbėkim apie ką nors kita. Visą likusį vakarienės laiką jie praleido **drauge** (vs. vienas su kitu, plg. tarpusavyje) kalbėdamiesi. Tiksliau, Frodas daugiau klausėsi, nes Grafystės praktiškai nepasiekdavo jokios svarbios žinios. Gloinas turėjo daug ko papasakoti.* DLKT.
- 55) *Atitipeno į trikampį ir atsisėdo prie visų. Ralfas kalbėjo toliau: – Dažni tie mūsų susirinkimai. Visiems patinka kalbėti ir **kartu** (plg. ?vieniems su kitais; tarpusavyje) susiburti. Nutariam ir šį, ir tą. Bet nieko nevykdom.* DLKT
- 56) *Ir paskui, visai netikėtai sužinojau, kad ir viena grupiokė nori ir neranda su kuo. Tada aš jai atskleidžiau savo kėslus ir mes **kartu** (plg. viena su kita; tarpusavyje) susivienijome. Na ir štai dabar ruošiamės važiuoti. Tranzavom į ambasadą praeitą savaitę. Labai prastas tranzavimas. Lijo.* DLKT
- 57) *Grupė **tarpusavyje** (plg. kartu) susitaria svarstyti kokią nors sunkią situaciją rūškanais veidais, uždaramis kūno pozomis, niurzgėdami, pertraukinėdami vieni kitus.* DLKT

- 58) *Mane vis ramina: „Atsipalaiduok. Jei teks – kalbėk bet ką savo kalba, nutaisęs Mussolinio miną. Grimosas visada gelbsti“.* Meksikiečių pora kuždasi **tarpusavyje** (plg. drauge). *Aš įtariu, jog jie kadaise skaitė Lorcą.* DLKT
- 59) *Vadinasi, visa tai sujungiam kartu, mūsų formuluotė atitinka Vyriausybės. Sujungiam, ir viskas, problemų nėra. Išskyrus tą sakinį.* DLKT
- 60) *Tai lyg santykio su vyrais auditas vizualia forma. Tai veikia stipriau, nei visų metų „Kosmopolitan“ numeriai kartu su visa savipagalbos knygų spinta kartu sudėjus.* DLKT
- 61) *Tik kai patenkam prie Dauguvos, Reino ar Volgos, visada ją prisimename ir pagal ją lyginam visa kita. Nemunas yra kur kas daugiau – visa kartu sudėjus, tik dar pridėjus, kad ta visuma ir yra esmė: krašto ir jo tautos dvasios daiktiškas pavidalas, iš kurio viskas kyla ir kurian viskas sugrįžta.* DLKT

Prieveiksmiai *drauge, kartu* reiškė 'vienu metu' 62–65 sakiniuose (dar žr. 6 sakinį) eina laiko aplinkybe. Tokios sakinio lygmens aplinkybės, panašiai kaip aplinkybiniai predikatyvai 35–36 sakiniuose, yra už predikato neigimo aprėpties ribų. Sakinių 66–67 *drauge, kartu* šalia laiko – 'vienu metu' – reikšmės įvyja ir 'taip pat' reikšmę. Pastaroji *kartu* reikšmė aiškesnė 68–70 sakiniuose. Čia *kartu* yra labiau ne prieveiksmis (sakinio aplinkybė), o dalelytė, išplečianti teiginio galiojimo sferą. Kaip dalelytės vartojami *drauge, kartu* yra tam tikras diskurso rodiklis (plačiau žr. Holvoet, Pajėdienė 2005: 111tt).

- 62) *Ir gailėjosi savęs, ir pyko ant jų visų, ir ieškojo priežasčių, kodėl taip įvyko, ir vėl stengėsi pateisinti Andrių, smerkdama savo elgesį, bet kartu ji suprato – negerų dalykų jų šeimoje atsirado jau seniau, tik niekas nieko nepastebėjo...* DLKT
- 63) *Ir iššyk priduriu: – Bet to nepakanka. Ir sugrįžau į Ho Ši Miną, nes sugrįžti – tai lyg užsirišti akis raiščiu, tai iš esmės nieko nekeičia, bet kartu suteikia saugumo.* DLKT
- 64) *Pakėliau galvą ir netoliese išvydau trobelę. Tai juk mano gimtoji trobelė! Tačiau tą pačią akimirką, šitą suvokęs, atitokau. Trobelė kartu buvo ir sava, ir svetima. Įsitempęs kurį laiką mėginau suvokti, kas man sukėlė tokį prieštarinęį jspūdį.* DLKT
- 65) *Ją išplėšė iš Žiemos glėbio, mergaitė nuslydo šonu ir krito žemyn. Ji girdejo riauvojant liūtą, paskui Žiemą, paskui abu kartu, tačiau vis dar krito ir šaltai mąstė, kad dabar mirs, ir nebėra jokios išėities.* DLKT
- 66) *Tad mums dera didžiai mylėti šiuos Jėzaus Kristaus draugus ir paveldejimo dalininkus, kurie drauge yra mūsų broliai ir iškilūs geradariai, dėkoti už juos Dievui ir „nuolankiai į juos kreiptis, šaukiantis jų maldų, paramos bei pagalbos“.* DLKT

- 67) *O tu gimei šiais laikais. Jų menas tau yra jaugęs į kraują, nes triušiai visada bendravo su iliuzionistais. Tavo tėvas yra **kartu** ir mano tėvas, kas man visai nepatinka, nes tu esi labiau žmogus nei gyvūnas. – Kaip tai suprasti? – Mano tėvas, pats geriausias mokslininkas pasaulyje. DLKT*
- 68) *Tačiau jis buvo patenkintas, kad galės viską atvirai iškloti. Jis žvilgtelėjo į Lalapėją, bet ši tik linktelėjo ragindama ir leido jam kalbėti, o **kartu** ir perkėlė visą atsakomybę ant jo pečių. DLKT*
- 69) *Juk jūs, tokių šalių gyventojai, vienu metu atsiradote Rivendeile tarsi atsitiktinai. Bet taip nėra. Jūs susirinkote tam, kad nulemtumėte Žiedo, o **kartu** ir Viduržemio, likimą. DLKT*
- 70) *Žilvinas Poška manėsi viską žinąs pats, o Rimas Vizbara šįvakar privalėjo mokyti ir aiškinti. Tą vakarą jis buvo didysis guru, o **kartu** filosofinių tiesų džiazinis išdainuotojas. DLKT*

Iš to, kas iki šiol aptarta, aiškėja, kad *drauge, kartu* gali būti orientuoti į argumentą ir (arba) predikatą. Kitaip sakant, be aiškių atvejų (orientuotas į argumentą *vs.* predikatą), pripažintini pereinamieji – dvipusiai – atvejai. Pagal orientaciją į argumentą, kuopiniai *drauge, kartu* turi sąsają su subjektu, tiesioginiu arba netiesioginiu objektu. Sakinyje *drauge, kartu* eina predikato ir sakinio aplinkybėmis arba vartojami kaip diskurso rodikliai. Vienais atvejais *drauge, kartu* žymimos aplinkybinės reikšmės yra grynos, kitais – sinkretinės (žr. toliau).

2.1.4. *Drauge, kartu* šalia netiesioginio objekto, žymimo prielinksnio su konstrukcija

Laikantis nuomonės, kad, pavyzdžiui, 71 sakinyje vartojamas *drauge* yra tarpinis antrinių predikatyvų ir aplinkybių atvejis, atrodo, kad į jį panašūs yra 72–79 sakiniai (dar žr. 6, 9 sakinius). Čia, kitaip nei 71 sakinyje, iš konteksto aiškus aktualizuotas draugės netiesioginis objektas yra pasakytas. Tokį *drauge, kartu* galima interpretuoti kaip labiau desemantizuotą (plg. 1 skyriuje Ulvydo nuomonę) arba kaip aktualizuojantį kitą, nei pasakytą su konstrukcija, draugės reikšmės aspektą, t. y. kuopiniai *drauge, kartu* pabrėžia predikatu pasakomoje situacijoje visų dalyvaujančių kiekio kaip vienio reikšmę. Visų situacijoje dalyvaujančių vienio, žymimo *drauge, kartu*, aktualizacija akivaizdi darosi 77–79 sakiniuose (plg.: (=78) *Tie kovėsi drauge su vokiečiais prieš kitą* ≈ *tie su vokiečiais kovėsi kartu prieš kitą*, t. y. tie su vokiečiais kovėsi prieš kitą ir tai jie darė kartu).

- 71) (=47) *Tave pykina! – Priprasiu. – Tu pasiilgsi namų! – Ko? Manai, lauksiu čia, kol mane pradės kandžioti žuvis? Na jau ne, aš vykstu **drauge**. Lungas atsiduso: – Gerai, – sumurmėjo jis. – Vyksti **kartu**. Tačiau paskui nesiskųsk, kad pasiėmiau tave su savimi. DLKT*

- 72) *Netrukus Monika prigludo prie manęs ir uždėjusi ranką ant liemens ėmė šokti drauge su manimi. Užmerkusi akis ji puikiausiai prisitaikė prie mano judesių.* DLKT
- 73) – *Noriu, kad nebijotum manęs. Na žinoma, pagalvojo ji. – Jis žaidžia su tavimi, – tarė karalienė. – Jau pastebėjau. – Tai žaisk kartu su juo. Pamėgink padaryti geresnį ėjimą. Paskelbk jam šachą ir matą.* DLKT
- 74) *Vėjo gūšiai, mušantys į kameros mikrofoną. Ūmai kareivių vorėlė pasklinda po pievą; kameros akis prilimpa prie vieno iš jų nugaros ir nuskuba kartu su juo, šokuoja šlaitu.* DLKT
- 75) *Išsitraukiu knygą iš kišenės ir imu skaityti: „Meile mano, labai norėčiau, kad vyktum drauge su manimi į Paryžių. Parodyčiau savo mylimiausias gatves, kurias išvaikščiojau prieš pusšimtį metų tuščiu pilvu; nuvesčiau į kavines“.* DLKT
- 76) *Sutrikusios klausos vaikų ugdymas specialiose grupėse derinamas su bendruoju ugdymu. Kūno kultūros užsiėmimus vaikai lanko drauge su visais bendraamžiais, kartu žaidžia, lenktyniauja.* DLKT¹⁵
- 77) *„Pro šalį ėjau – ir jo nebebuvo, ieškojau – ir negalėjau jo rasti. (Ps 36, 35–36) „Neliūdekime. Nukankintieji kovoja drauge su mumis (vs. kovoja su mumis). Jie stiprina mūsų gretas. Tegul bus pašlovinti nenusilenkę prieš netiesą“.* DLKT
- 78) *Jeigu yra garsinami tarnavę sovietinėje kariuomenėje Antrojo pasaulinio karo veteranai, tai kodėl turėtume pamiršti tuos, kurie kovėsi drauge su vokiečiais prieš kitą (plg. kovėsi su vokiečiais prieš kitą), ne mažiau nuožmų okupantą Rytų fronte?* DLKT
- 79) *Prieš rusus Ordai teko kovoti drauge su tokiais garsiais karo vadais kaip generolas Chlopickis, Radvila, Skšyneckis. 1831 m. jaunam energingam kareiviui suteiktas podporučiko laipsnis.* DLKT

Sakinių 72–79 subjektu ir prielinksniu su konstrukcija žymimu netiesioginiu objektu pasakomi skirtingi situacijos dalyviai. Sakiniuose 80–84 subjektu pasakomas dalyvis koreferentiškas su netiesioginiu objektu žymimu. Tokiais atvejais, kai predikatu pasakomoje situacijoje dalyvauja vienas dalyvis, aptariamųjų *drauge, kartu* vartojimas yra ribojamas (plg.: (=82) ?*Rikis kovojo pats su savim kartu*; (=83) ?*Ema šnekasi su savim kartu*) (plg. 31–33 sakinius).

- 80) *Kone pamiršau skausmą šone, visa, kas nutiko, nuodus, visas Natano beprotystes. Kai buvau maža Krokuvoje ir labai dievobaiminga, pati su savim žaisdavau vieną žaidimą, kurį vadinau „Dievo pavidalu“.* DLKT

¹⁵ Dar plg. DLKT pavyzdį: *Jis apgynė daktaro (dabar sakytume – habilituoto daktaro) disertaciją, nuo 1984 m. – profesorius, paskelbė per 200 mokslinių publikacijų, vienas ar drauge su savo mokinė ir ilgametė bendradarbe doc. L. Bunikiene (plg. dviese) vadovavo trylikai disertantų.*

- 81) – *Myliu tave? Esi mano pusele? – Va ir nėra, – užtikrinau. – Aš – išbaigta visuma. Nepriklausoma. – Šitaip? Tai pamėgink sušokti su savim rumbą, – pasakė Jolanta. – Naivuolė. Naivuolė? DLKT*
- 82) *Iš gelmių atkapstyti tiesą buvo vertinga. O kaip smogikas, Frederikas Lozorius irgi pareikalau savo dalies. Kurį laiką Rikis kovojo pats su savim. Nežinojo, ar ilgai. DLKT*
- 83) *Prasiveržęs neria tolyn – upės vaga ten laisvesnė. – Nežinai, ar ta upelė atiteka iš toli? – irgi remdamasi į turėklus ne klausia, o su savim šnekasi Ema. – Kodėl nežinai? Žinau... DLKT*
- 84) *Nei tu pamesta, nei paleista. Tampo tave kiekvienas į savo pusę ir nė nemano susipykti, tik tu pati jau spėjai susipykti su savim ir krenti užsiimerkus į alkoholizmo prarają išsvajotųjų „Lėlių namų“ premjeros išvakarėse, kai Nora jau tavo kraujų... DLKT*

Formaliai tokie kaip 85–88 sakiniai panašūs į ankstesnius 72–79. Semantiškai nuo pastarųjų skiriasi. Sakinių 85–86 kontekstas leidžia drauge interpretuoti kaip žymintį situacijos dalyvių veiksmą išvien. Toks drauge 'išvien' eina kokybės (KAIP?) aplinkybe (plg.: (=85) *Dirigentas kvėpuoja su muzika, ir tai jie daro išvien (solidariai)*). Kitaip kalbant, pagal savo gabaritus predikatu pasakomos situacijos dalyviai skiriasi (vienas jų – konkretus (asmuo), kitas – abstraktus (muzika, ritmas)); juos sunkiau „sudėti“ ir suvokti kaip vienį. Prieveiksmiai drauge, kartu, vartojami 87–88 sakiniuose greta su konstrukcijos, gali būti suvokiami kaip labiau desenantizuoti, ypač 87 sakinyje (aš ir mano šešėlis esame neatskiriami – viena), arba kaip aktualizuojantys visa ko vienį. Pripažįstant tai, 88 sakinio pavyzdžiu galima teigti, kad drauge, kartu yra (gali būti) orientuotas į tiesioginį ir netiesioginį objektą, plg.: (=88) *Monika savąją lovos pusę pasiima į Vorgatą, kartu su komoda, keletu kėdžių ir žemu išklertu staliuku*, t. y. Monika pasiima į Vorgatą visa, kas pasakyta galininku ir prielinksnio su konstrukcija, krūvoje. Šalia prielinksnio su konstrukcija žymimo netiesioginio objekto vartojamas kartu 89–91 sakiniuose aktualizuoja laiką (t. y. įsėdome, sklido vienu metu) ir (arba) vietą (erdvėje) (t. y. pastašo šalia).

- 85) *Padėtis turi įtakos ir dirigento kvėpavimui. Pečių ir viso korpuso padėtis turėtų būti tokia, kad kvėpuoti būtų lengva. Sakoma, jog dirigentas kvėpuoja drauge su muzika, todėl kvėpavimas jokių būdu negali būti suvaržytas, kaip ir pūtikų ar dainininkų. DLKT*
- 86) *Nuėjau į šokių aikštelę, nusispyriau batus ir pradėjau linguoti muzikos ritmu. Mano galva kiek sukosi, tačiau atidžiau klausiausi ritmo ir šokau drauge su juo. Jaučiausi tokia lengva. DLKT*
- 87) *Atsigręžiau. Gatvelės pradžia – tuščia. Dar labiau sulėtinau žingsnį, mano šešėlis žengė drauge su manimi, vilkdamas savo galą per tvorą apaugusias piktžoles. DLKT*

- 88) *Tai kokį nuotraukų maišelį tuomet įkišai į stalčių? Nedrįsk liesti mano stalčių! Dviaukštė lova išmontuojama ir Monika savąją pusę pasiima į Vorganą, **kartu** su komoda, keletu kėdžių ir žemu išklerusiu staliuku, kurį motina laikė sandėlyje.* DLKT
- 89) *Užsimauti Alberta atsisakė. Ji palaikysianti jį rankinėje, kol įsitikins, kad šitos vedybos ko nors vertos. Atvažiavo taksi, į jį mudu su Alberta įsėdome **kartu** su Džimu Kolinsu ir Šeila. Jie išleis mus prie mūsų buto Bruklina, o patys važiuos į Manheteną. Šeila nesikalbėjo su Džimu.* DLKT
- 90) *Išgirdau, kaip kažkur kambaryje kažkas pašaukė savo tėvą. O gal tai mano galvoje. Šauksmai sklido **kartu** su blankia nakties šviesa. Tarsi paslaptis. Operavau rusui galvą.* DLKT
- 91) *Nenori apsikovailinti. Vakareja. Galiausiai motina sako: Nea, ji mirs iš bado. Pašildo atlikusį maistą ir sudeda į lėkštę, ją pastato ant padėklo **kartu** su pieno stikline ir nešasi jį į liftą.* DLKT

2.2. *Drauge, kartu* žodžių junginyje

Sakinuose 92–93 vartojami *mes visi*, *jis vienas*, *tūls tarp jūsų* yra sudėtinis veiksnys¹⁶. Pastarieji įvardžiai ar prielinksnio *tarp* su kilmininku konstrukcija, kaip rašo Adelė Valeckienė (Ulvydas red. 1976: 293), „pastiprina bei patikslina“ asmeninių arba neapibrėžiamųjų įvardžių reikšmę¹⁷. Pagal analogiją, 94–96 sakiniuose vartojamas *kartu* priklauso sudėtiniam veiksniui, vadinasi, žodžių junginiui. Toks kuopinis *kartu* aktualizuoja ir žymi subjektu pasakomų asmenų vienį.

- 92) *Nejaugi tau gražu, kai **mes visi** dirbame vargstame, duonelės ir turtų pelnomės, tik **jis vienas** nieko?* (cituojuama pagal Ulvydas, red. 1976: 293)
- 93) ***Tūls tarp jūs**, mano sėbrai, vos į baudžiauą slenka.* (cituojuama pagal Ulvydas, red. 1976: 300)
- 94) *Patį vakarą bus televizijos laida: vienos senos šeimos žlugimas, savižudybė, bankas nusavina šeimai priklausančią pilį. Dokumentinis filmas. **Mes visi kartu**, mano tėvai ir aš, jį pasižiūrėjome. Didelė pilis prie Reino. Dvidešimt septintosios kartos grafas.* DLKT
- 95) *Aš bijau... Sekundėlę. Mūsų laikas, deja, baigiasi. Šitoj mintį Jūs jau naują norėjot pasakyti. Aš tik noriu užbaigt mintį. Jeigu **mes kartu visi** nepaieškosim atsakymo, yra pavojus, kad mumis ir toliau manipuliuos.* DLKT

¹⁶ „Sudėtinį veiksnių sudaro žodžių samplaikos ir įvairūs leksiškai neskaidomi žodžių junginiai, kartais ištisi posakiai bei konstrukcijos“ (Ulvydas, red. 1976: 293).

¹⁷ „Samplaikos stiprinamasis žodis yra savotiškas pirmojo, pagrindinio žodžio, pavaduotojas“ (Ulvydas, red. 1976: 293).

- 96) *Reformacija ieškojo tokių asmenybių. Martynas Mažvydas ir jo bendradarbių dauguma buvo gimę ir išaugę Didžiojoje Lietuvoje, visi kartu jie atstovavo visus Lietuvos kraštus: iš pietryčių dalies netoli Vilniaus buvo kilę Stanislovas Rapolionis, Aleksandras Rodūnionis, Jurgis Zablockis*¹⁸. DLKT

Žodžių junginio lygmeniu kuopiniai *drauge, kartu* vartojami ir 97–101 sakiniuose. Sakinių 97–98 *drauge, kartu* priklauso vientisiniam subjektui (veiksniui), o 99–101 sakiniuose – tiesioginiam objektui. Kalbamuosiuose daiktavardiniuose ar įvardiniuose junginiuose kuopinis *drauge, kartu* yra pagrindiniu junginio dėmeniu einančių daiktavardžių ir įvardžių priklausomasis dėmuo – kiekio modifikatorius.

- 97) *Šventoji Tradicija, Šventasis Raštas ir Bažnyčios Magisteriumas yra taip tarpusavyje susiję ir susijungę, kad vienas be kitų būti negali. O visi drauge, kiekvienas savaip, vienos Šventosios Dvasios veikiami, sėkmingai prisideda prie sielų išganymo.* DLKT
- 98) *Aišku, džiugina visuomenės ir atskiro žmogaus susitaikymas su mirties ir žiaurumo bakchanalija. Kiekvienas atskirai ir visi kartu – mes aukos avinėlis, ne Velykų rytmečių, ne auksinis, o tasai, kuris romiai žiūri į pasirengusio jį praryti padaro nasrus.* DLKT
- 99) *Ūmai spyrė iš visos sveikatos, bet tik žemė parūko. Sugriebė akmenuką ir sviedė į žaliuojantį bulvių lauką. Ne vien akmenuką, dar kažką drauge (plg. akmenuką ir dar kažką, t. y. visa, drauge) sviedė.* DLKT
- 100) *O ypač gausu išminčių ir gudreivų ką nors peikti arba smerkti. – Tai gi, viešpatie, kad dievai teisia ir baudžia ne vien tik valdovą, o visus drauge (plg. juos visus drauge). Ugi kai dievai užleidžia ligą, tai turi persirgti visas kraštas.* DLKT
- 101) *Kodėl, kad pagaliau drįščiau ką nors užkalbinti, turiu būti mirtinai girtas. Kodėl rašau, o ne šaukiu. Niekada nemačiau savo tėvų, susituokusių, kartu. Pažinau juos tik išsiskyrusius ir priverstus susitikinėti dėl manęs.* DLKT

Sudėtinu veiksniu eina ir vardininkas su prielinksniu *su* ir įnagininku, pavyzdžiui, *Karalienė su karalium grįžta vėl į savo šalį* (cituojama pagal Šukys 1998: 493): vardininku pasakomas veikėjas (*karalienė*) yra iškilėsnis ir svarbesnis nei kitas, žymimas draugės su konstrukcija (*karalius*). Šiuo pagrindu galima sakyti, kad 102–104 sakiniuose predikato prepozicijoje vartojama *su*

¹⁸ Plg. DLKT sakinį, kur prieveiksmis *drauge* pagal savo poziciją gali būti interpretuotinas ir kaip sudėtinio veiksnio dalis: *Padėti man atsisėsti, – kaprizingai pareiškė Margo. – Iš visko sprendžiant, mano palydovai šįvakar pamiršo geras manieras. Visi keturi vyriškiai drauge puolė prie jos krėslu (plg. Visi keturi vyriškiai puolė prie jos krėslu drauge), tačiau Margo atsisėdo, jų nelaukdam.*

konstrukcija yra sudėtinio veiksnio dalis, o *drauge, kartu* daiktavardiniame junginyje žymi daiktų vienį. Jei taip, toks kuopinis *drauge, kartu* priklauso žodžių junginiui, o ne sakiniui. Tada analogiškai būtų galima kalbėti ir apie 105 sakinyje vartojamą *kartu*, kai du vienodo iškilumo ir svarbumo veiksniai sujungti jungtuku *ir* (plg. [*Lesė ir aš kartu važiuojame liftu*]). Tiesa, čia vartojamas *kartu*, panašiai kaip ir 106 sakinyje, dėl savo pozicijos greta predikato gali būti interpretuotinas ne tik kaip junginio dėmuo, bet ir kaip sakinio dalis.

- 102) *Pasak jo, bendrinės literatūrinės kalbos pamatas – žmonių šnekamoji kalba, todėl jis domėjosi kaip tą ar kitą žodį vartoja kaimiečiai. J. Jablonskis drauge su Petru Avižoniu parengė ir 1899 metais Peterburgo lietuvių studentų šapirografu padaugino Lietuvišką gramatikėlę.* DLKT
- 103) *Jau XVII a. M. Pretorijus mini nuotakos vedžiojimo po jaunikio namus, o kartu ir įsipirkimo į vyro giminę apeigas: „Dieveris ir moša drauge su savo draugais ima marčią, apsirūpinusią daugybe dovanų, ir vedžioja po visus trobesius“.* DLKT
- 104) *Elniai yra tarsi sniego valytuvai – vilkai jų pramintais takais keliauja per pusnis. Bet jei dėl ypač gausaus sniego elniai nebegali pajudėti, ir vilkai drauge su jais pakliūva sniego nelaisvėn. Tuomet ateina badas.* DLKT¹⁹
- 105) *Nebeliko ką veikti, beviltiška imtis ko nors naujo, didžiumą laiko – išsi-bezdėjęs kabėjimas kieme, kol visi po vieną išsiskirsto po namus. Lasė ir aš kartu važiuojame liftu į viršų. Ar užėisi? – klausia jis.* DLKT
- 106) (=29) *Dažnai ateina su Gijomu, kuris tapo mūsų nuolatinis lankytojas. Šiandien čia buvo ir Lukas, visi trys drauge atsisėdo kampe prie puodelių su šokoladu ir eklerų.* DLKT

3. Apibendrinimas ir išvados

Iš tyrimo paaiškėjo, kad *drauge, kartu* yra daugiafunkciai žodžiai.

Kuopiniai *drauge, kartu* semantiškai susiję su vienu arba keliais predikato argumentais arba predikatu. Pagal orientaciją į predikato argumentą,rieveiksmiai *kartu, drauge* turi sąsają su subjektu, tiesioginiu ar netiesioginiu objektu. Tais atvejais, kai kalbamųjų *drauge, kartu* orientacija į predikato argumentą darosi mažiau aiški (blankesnė) arba dvipusė ir (arba) labiau susijusi su predikatu, jie, be kiekio, įgyja ir kitas reikšmes. Tokie (labiau) į predikatą orientuoti

¹⁹ Dar plg. DLKT sakinius: *Man kartais rodėsi, kad visi jie, drauge su savo karaliumi, kuria tikrai kultūringą būsimo žmogaus mašiną, kuri judės kada nors taip tiksliai, kaip tobuliausias technikos stebuklas!*

Iš dviejų tūkstančių vyrų tik šimtas drauge su Šlubiu atplaukė iš anapus jūros. Tie, kuriems neišdegė dezertyuoti, vargu bau galėjo tikėtis ilgo gyvenimo.

prieveiksmiai *drauge, kartu* turi kokybės (*Dirigentas kvėpuoja drauge su muzika*), laiko (*Jiedu atsistojo kartu*), vietos (erdvės) (*Suole jiedu sėdi kartu*) reikšmes.

Drauge, kartu žymi sakinio branduolio ir periferijos funkcijas. Atsižvelgus į *drauge, kartu* žymimas grynas ir sinkretines reikšmes, apie juos galima kalbėti kaip apierieveiksmį *resp.* dalelytę, kai pirmasis sakinyje eina (pirminiu, antriniu) predikatyvu, predikato (kiekio, kokybės kaip ‘išvien’) ar sakinio (laiko kaip ‘vienu metu’) aplinkybe, o antrasis – diskurso žymekliu (kaip ‘taip pat’). Be to, kad *drauge, kartu* vartojami kaip valdiniai ir modifikatoriai sakinio lygmeniu, jie atributiniais modifikatoriais eina ir daiktavardiniame ar įvardiniame junginyje (*Mes visi kartu, mano tėvai ir aš, pasižūrėjome filmą*).

Kuopiniai *drauge, kartu* aktualizuoja vienį, kai draugės reikšmė įtraukiama į veiksmažodžio struktūrą darybiškai – priešdėliu *su(si)-*, (*Jonukas sujungė detales kartu; Jie visi susirinko klasėje kartu*). Tokie *drauge, kartu* sudaro priešpriešą dalies (distributyviniams) žymekliams, aktualizuojantiems atskirą daiktą kaip visumos dalį (*Jie visi keturi atėjo kartu ir kiekvienas užsisakė kavos; Jiedu šoko kartu vs. Jie visi keturi atėjo po vieną ir kiekvienas užsisakė kavos; Jiedu šoko vienas su kitu*).

Šaltiniai

- DLKT = *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*, sud. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kompiuterinės lingvistikos centras. Prieiga per internetą <http://donelaitis.vdu.lt>.
- LKŽe = *Lietuvių kalbos žodynas* (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas. Redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. red.), Jonas Paulauskas, Rītutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005. – Atnaujinta versija, 2008. Prieiga per internetą www.lkz.lt.
- DŽe = *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vyriausiasis redaktorius Stasys Keinys. – 7–as patais. ir papild. leid. – Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012, XXVI, 969 p.; elektroninis variantas, 2015. Prieiga per internetą lkiis.lki.lt.
- BŽe = *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas*: elektroninis variantas. Vyriausioji redaktorė Danutė Liutkevičienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2016. Prieiga per internetą <http://bz.lki.lt>.

Literatūra

- Ambrasas, Vytautas, red., 2006. *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. 4 patais. leidimas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Balkevičius, Jonas 1963. *Dabartinės lietuvių kalbos sintaksė*, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.
- Čižik-Prokaševa, Veslava 2011. Preliminarus lietuvių kalbos depiktyvų ir kitų į situacijos dalyvų orientuotų antrinių predikatyvų semantinis žemėlapis. *Lietuvių kalba* 5. Prieiga per internetą: <http://www.lietuviukalba.lt/index.php/lietuviu-kalba/article/view/32>.
- Dik, Simon C. 1989. *The theory of functional grammar* 1, Berlin etc.: Mouton de Gruyter.

- Dik, Simon C. 1997. *The theory of functional grammar* 1, Berlin etc.: Mouton de Gruyter.
- Dik, Simon C., Kees Hengeveld, Elseline Vester, Co Vet 1990. The hierarchical structure of the clause and the typology of adverbial satellites. Jan Nuyts, Alide Machtelt Bolkestein, Co Vet (eds.), *Layers and levels of representation in language theory*, Amsterdam: Benjamins, 25–70.
- Geniušienė, Emma 2007. Reciprocal and reflexive constructions in Lithuanian (with references to Latvian). Nedjalkov, Vladimir P. (ed.), *Reciprocal Construction*, Vol. 2, John Benjamins Publishing Company: Amsterdam/Philadelphia, 633–672.
- Geuder, Wilhelm 2002. *Oriented Adverbs. Issues in the Lexical Semantics of Event Adverbs*. <http://deposit.ddb.de/cgi-bin/dokserv?idn=964908301>, <http://w210.ub.uni.tuebingen.de/dbt/volltexte/2002/546/index.html>, http://w210.ub.uni.tuebingen.de/dbt/volltexte/2002/546/pdf/geuder-oriadver_bs.pdf
- Hentschel, Gerd 2006. Zur Klassifikation sekundärer Prädikate am Beispiel von als-Phrasen des Deutschen und jako-Phrasen des Polnischen. *Slavistische Linguistik*, 143–175.
- Hentschel, Gerd 2008. On the classification of (non-resultative) predicative adjuncts. Ch. Schroeder, G. Hentschel, W. Boeder (eds.), *Secondary predicates in Eastern European languages and beyond* [= *Studia Slavica Oldenburgensia* 16], Oldenburg: BIS-Verlag, 97–123.
- Himmelman, Nikolaus P., Eva Schultze-Berndt 2005. Issues in the syntax and semantics of participant-oriented adjuncts: an introduction. Nikolaus P. Himmelmann, Eva Schultze-Berndt (eds.), *Secondary predication and adverbial modification: the typology of depictives*, Oxford: Oxford University Press, 1–67.
- Holvoet, Axel 2009. *Bendrosios sintaksės pagrindai*, Vilnius: Vilniaus universitetas, Asociacija „Academia Salensis“.
- Holvoet, Axel, Artūras Judžentis 2003. Sintaksinių ryšių tipai. Holvoet, Axel, Artūras Judžentis (red.). *Sintaksinių ryšių tyrimai* [= Lietuvių kalbos gramatikos darbai 1], Vilnius: LKI, 11–35.
- Holvoet, Axel, Artūras Judžentis 2005. Sintaksinės priklausomybės tipai: papildymai ir patikslinimai. Holvoet, Axel, Rolandas Mikulskas (red.). *Gramatinių funkcijų tyrimai* [= Lietuvių kalbos gramatikos darbai 3], Vilnius: LKI, 11–38.
- Holvoet, Axel, Jūratė Pajėdienė 2005. Aplykybės ir jų tipai. Holvoet, Axel, Rolandas Mikulskas (red.), *Gramatinių funkcijų tyrimai* [= Lietuvių kalbos gramatikos darbai 3], Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 93–116.
- Jablonskis, Jonas 1911/1957. Lietuvių kalbos sintaksė, Jonas Jablonskis. *Rinktiniai raštai* 1, sudarė Jonas Palionis, Vilnius. Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 437–548.
- Jablonskis, Jonas 1922/1957. Lietuvių kalbos gramatika, Jonas Jablonskis. *Rinktiniai raštai* 1, sudarė Jonas Palionis, Vilnius. Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 183–433.
- Kemmer, Suzanne 1993. Marking Oppositions in Verbal and Nominal Collectives. *Faits de Langue* 1 (2), 85–95.
- Kemmer, Suzanne 1997. Collective and distributive marking, or: where unity meets multiplicity. *The Twenty-third Lacus Forum* 23, 231–250. Prieiga per internetą: <http://www.lacus.org/volumes/23/18.kemmer.pdf>

- Labutis, Vitas 1998. *Lietuvių kalbos sintaksė*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Nichols, Johanna 1981. *Predicate nominals. A partial surface grammar of Russian* [= University of California Publications – Linguistics 97], Berkeley etc.: University of California Press.
- Schultze-Berndt, Eva, Nikolaus P. Himmelmann 2004. Depictive secondary predicates in cross-linguistic perspective. *Linguistic Typology* 8, 59–131.
- Sližienė, Nijolė 1994. *Lietuvių kalbos veiksmažodžių junglumo žodynas* T. I, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Šukys, Jonas 1998. *Lietuvių kalbos linksniai ir prielinksniai: vartosena ir normos*, Kaunas: Šviesa.
- Ulvydas, Kazys 2000. *Lietuvių kalbos prieveiksmai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Ulvydas, Kazys, red., 1965. *Lietuvių kalbos gramatika* T. 1. *Fonetika ir morfologija*, Vilnius: Mintis.
- Ulvydas, Kazys, red., 1971. *Lietuvių kalbos gramatika* T. 2. *Morfologija*, Vilnius: Mintis.
- Ulvydas, Kazys, red., 1976. *Lietuvių kalbos gramatika* T. 3. *Sintaksė*, Vilnius: Mokslas.
- Vaičiulytė-Semėnienė, Loreta 2007. Depiktyvų semantiniai tipai ir jų morfosintaksinis žymėjimas. *Baltu Filologija* XVI (1/2), 109–127.
- Vaičiulytė-Semėnienė, Loreta 2012. Prieveiksiniai antriniai predikatyvai. *Baltistica* XLVII(1), 51–72.
- Vaičiulytė-Semėnienė, Loreta 2017. Funkcinis reciprokinų žymeklių monadinėse konstrukcijose aspektas. *Acta Linguistica Lithuanica* 76, 105–133.

Loreta Vaičiulytė-Semėnienė
 Lietuvių kalbos institutas
 Petro Vileišio g. 5, LT-10308, Vilnius, Lietuva
 loreta.semeniene@lki.lt

KOPSAVILKUMS

Vąrdi kartu, drauge mūsdienų lietuvių (rakstu) valodą

Loreta VAIČIULYTĖ-SEMĖNIENĖ

Rakstą analizėtas adverbų *kartu*, *drauge* nozimes lietuvių valodą, balstoties uz *Mūsdienų lietuvių valodas korpuse* (DLKT) datiem. Pėtėjums rāda, ka dažas adverbų nozimes ir sinkrėtiskas, bet citas ne. Takstą aplūkotas arī adverbų desemantizācijas tendences. *Kartu*, *drauge* ir kolektivi adverbai, kas aktualizē šķietami nedalāmu veselumu. Semantiski *kartu*, *drauge* ir uz argumentu orientēti un (vai) uz predikātu orientēti, t.i. – atkarībā no orientācijas uz argumentu vai predikātu *kartu*, *drauge* veido hierarhiju: *arguments (subjekts > tiešais objekts > netiešais objekts) > predikāts*. Pėtėjums rāda arī korelāciju starp hierarhijām: *uz argumentu orientēts > uz predikātu orientēts* un *adverbs > partikula*. *Kartu*, *drauge* tiek lietoti, lai izteiktu predikativitātes vai perifērijas funkcijas. Tas korelē ar hierarhiskām atšķirībām: (*primārs, sekundārs*) *predikativs > predikāta apstāklis > palīgiteikuma apstāklis > diskursa marķieris*.

SUMMARY

Adverbs *kartu, drauge* in Contemporary Lithuanian (Written) Language

Loreta VAIČIULYTĖ-SEMĖNIENĖ

Based on material from *The Corpus of Contemporary Lithuanian language* (CCLL), the article analyses the meanings of the adverbs *kartu, drauge*. The study shows that in contemporary Lithuanian the meanings of *kartu, drauge* are syncretic, while others are pure. It aims to discuss desemantization features too. *Kartu, drauge* are collective adverbs, that actualise an indivisible (seamless) whole. Semantically *kartu, drauge* are argument-oriented and (or) predicate-oriented, i.e., according to orientation to the argument or predicate. Collective *kartu, drauge* range hierarchically: *argument (subject > direct object > indirect object) > predicate*. The research shows the correlation of hierarchies *argument-oriented > predicate-oriented* and *adverb > particle*. *Kartu, drauge* are used to express the function of core predication or clause periphery. There is correlation with hierarchical differences: *predicative (primary, secondary) > predicate adverbial > clause adverbial > discourse marker*.